

ایران و صنعت مشاوره مدیریت

لیلا رشیدی
Rashidi@imi.ir

پیش از این با تعاریف: مشاوره مدیریت، تاریخچه اجمالی شکل‌گیری و تکامل این حرفه، دست‌بندی خدمات مشاوره‌ای، مزور اجمالی بازار مشاوره مدیریت در جهان، شرکتهای برتر مشاوره‌ای و رتبه‌بندی جهانی آنها، کلیات مربوط به حرفه مشاوره مدیریت، مورد بررسی قرار گرفته است. پس از این موارد، نوبت به آن می‌رسد که وضعیت این حرفه، در ایران مورد توجه قرار گیرد.

در تولید و اشاعه دانش فنی-کاربردی در بعضی از شرکتهای مشاوره‌ای، عقب‌تر بودن از تحول و دانش جهانی، پیچیدگی ارائه راه‌حلهای عملی و وضعیت نامناسب درک متقابل و تعامل ضعیف مشاور و کارفرما، در برخی موارد صنعتگران ایرانی را به دریافت خدمات مشاوره‌ای بی‌میل کرده است. اگر به تمام این موارد، رقابت دانشگاه‌ها و استادان آنها را با شرکتهای مشاوره‌ای و آشفته کردن بازار مشاوره، نبود آمادگی فرهنگی مدیران و سازمانها در بهره‌گیری از خدمات مشاوره و عدم تمایل مدیران به صرف هزینه در این زمینه، نبود امکان همکاری مشترک با شرکتهای بزرگ مشاوره در جهان، فضای پر از رانت کشور و نبود وجود قانون حفاظت از مالکیت معنوی را اضافه کنیم، دشواریهای حضور و فعالیت در این حرفه آشکارتر می‌شود.

با این اوصاف و با وجود در نظر داشتن تمام این مشکلات، شرکتهایی بوده و هستند که به این حوزه وفادار بودند و با توان هر چه تمام‌تر، سعی در اعتلای این

بنگاه‌های کشور نیازمند نوسازی، بازسازی و تجهیز شیوه‌های عملیاتی و مدیریتی خود به قواعد نوی جهانی و آشنایی نسبی مدیران کشور با مفاهیم مدیریت (که می‌تواند سبب شکل‌گیری نیاز آنها به خرید خدمات مشاوره‌ای شود) هستند. با این وجود، هنوز صنعت مشاوره مدیریت کشور با چالشهایی بسیاری روبه رو بوده، وضعیت موجود آن با شرایط ایده‌آل فاصله قابل توجهی دارد. حرفه مشاوره مدیریت برای جوانان دانش‌آموخته در رشته‌های مدیریت و برخی رشته‌های مهندسی، از جذابیت بالایی برخوردار بوده، یکی از معدود حرفه‌هایی است که به علت نیاز به جامعیت رویکرد و دانش در آن، امکان کسب تجربه در چندین رشته تخصصی را فراهم می‌آورد.

نیازهای ارضا نشده فراوان در سطح جامعه، بنگاه‌ها و سازمانها و پیچیدگی روز افزون مسائل پیش روی سازمانها از یک سو، نیاز شدید به بهره‌گیری از خدمات مشاوره مدیریت برای مدیران ایرانی را نمایان می‌سازد، اما از سوی دیگر ضعف

همان گونه که پیش از این نیز گفته شده بود، عرضه و تقاضای صنعت مشاوره مدیریت در دنیا طی سه دهه گذشته رشد خیره‌کننده‌ای را تجربه کرده است. در این سالها، مشاوره مدیریت به عنوان یکی از زیرشاخه‌های خدمات کسب و کار دانش-محور، رشد بالاتری را نسبت به سایر زیرشاخه‌های این حوزه داشته است. برای مثال، ارزش افزوده صنعت مشاوره مدیریت دنیا از حدود ۲۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۱ به بیش از ۲۶۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۷ افزایش یافته است. به واسطه چنین بازار جذابی، بسیاری از شرکتهای (بویژه شرکتهای فعال در حوزه‌های دیگر خدمات حرفه‌ای کسب‌وکار) علاقه‌مند به حضور در این بازار و ارائه خدمات مشاوره مدیریت بوده‌اند. مثال روشن آن، گروه خدمات مشاوره مدیریت در مجموعه IBM است که در مدت یک دهه توانست خود را به یکی از بزرگترین شرکتهای مشاوره‌ای در دنیا تبدیل کند.

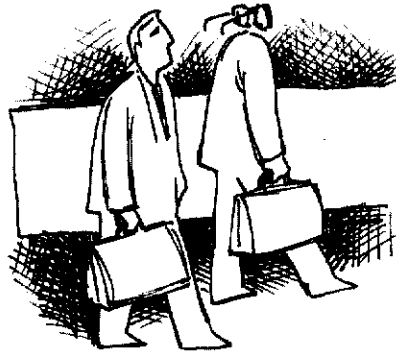
در ایران نیز بازار قابل توجهی برای خدمات مشاوره وجود دارد. سازمانها و

حرفه دارند. متأسفانه آمار دقیقی از تعداد شرکتهای مشاوره مدیریت فعال وجود ندارد ولی با احتساب حدود ۲۸۰ شرکت عضو حقوقی و ۱۵۰ نفر عضو حقیقی در انجمن مشاوران مدیریت، می‌توان یک برآورد کلی از تعداد فعالان این صنعت داشت.

سازمان مدیریت صنعتی به عنوان باسابقه‌ترین و بزرگترین شرکت در زمینه مشاوره مدیریت، از اوایل دهه ۱۳۴۰ فعالیت خود را با مأموریت کمک به توسعه ظرفیت مدیریت کشور و تحول و بهسازی سازمان‌ها آغاز کرد. اعضای هیئت مدیره سازمان شامل: نمایندگان سازمان برنامه و بودجه، وزارت صنایع و اتاق صنایع و بازرگانی بودند. آزمایشگاه‌های وابسته به این مرکز نیز تبدیل به مرکز موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی فعلی شد. با وجود فراز و نشیبهای بسیار در طی سالیان، هنوز هم این سازمان در صنعت مشاوره مدیریت، پیشرو بوده، در کنار سایر شرکتهای مشاوره‌ای و انجمن‌های فعال، به تلاش خود در جهت تسریع روند رشد این صنعت، ادامه می‌دهد.

یکی دیگر از مواردی که در توسعه و اعتلای هر حرفه‌ای اهمیت بسزایی دارد، تشکیل و فعالیت انجمن‌های حرفه‌ای در آن حوزه است. عضویت در این قبیل انجمن‌ها طیف گسترده‌ای از مزایا را برای اعضا به همراه خواهد داشت. فرصت ارتباط با سایر اعضا، دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی و شرکت در برنامه‌ها و کنفرانس‌های ویژه اعضا، تخفیف برای شرکت در برنامه‌های انجمن، تخفیف برای دریافت نشریه‌های انجمن، خدمات بیمه‌های درمانی، اعطای نمایندگی در شهرهای مختلف، شناساندن و اعتلای حرفه، تدوین ضوابط و آیین‌نامه‌های حرفه‌ای، از جمله برخی مواردی هستند که در پی عضویت در این انجمن‌ها عاید می‌شوند.

یکی از مهم‌ترین این انجمن‌ها انجمن مشاوران مدیریت ایران است که انجمنی صنفی و حرفه‌ای متشکل از مشاوران مدیریت حقوقی و حقیقی در رشته‌های متنوع مدیریت است که در سال ۱۳۷۷ تشکیل شده و اکنون عضویت در آن، با

دقت امور مشاوران و پیمانکاران سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، برای انجام پروژه‌های بهسازی و نوسازی صنایع کشور، تشخیص صلاحیت شده است.

شبکه مشاوران مدیریت و مهندسی ایران هم در سال ۱۳۷۷ با هدف تثبیت و توسعه جایگاه ملی حرفه مشاوران کشور با پیوند هشت تشکل حرفه‌ای مشاوره‌ای، تأسیس شد. این شبکه هم اکنون دارای ۱۴ تشکل حرفه‌ای است. مهم‌ترین زمینه‌های فعالیت تشکل‌های عضو در زمینه‌های مدیریتی، انفورماتیک، بازرگانی، بازاریابی، مهندسی کیفیت و مدیریت عمومی است.

و بالاخره **انجمن بین‌المللی مدیران ایرانی (I-AIM)** سازمانی غیرانتفاعی است که در کانادا با هدف ایجاد شبکه‌ای از مدیران و محققان مدیریت ایرانی تبار در داخل و خارج از کشور، برای توسعه آموزش مدیریت در ایران و بهبود دانش و مهارت‌های مدیریتی در ایران و خاورمیانه تأسیس شده است. عمده فعالیت این انجمن در زمینه‌های آموزش و پژوهش مدیریت، برگزاری کارگاه‌ها سمینارها کنفرانس‌ها و انتشار کتابهای مدیریتی است.

یکی دیگر از مسائلی که کمبود آن در صنعت مشاوره مدیریت کشور به چشم می‌خورد، نبود حضور نمایندگی شرکتهای طراز اول این صنعت، در ایران است. با توجه به اینکه خاستگاه این حرفه، قاره اروپا بوده، پس از آن ایالات متحده نیز سهم مهمی در توسعه آن داشته، عدم همکاری با شرکتهایی چون مک‌کینزی، بوستون، اکسنچر و ... موجب عقب ماندن از روند حرکت پرشتاب این حرفه می‌شود. در عوض آهنگ سریع گشایش شعب این شرکتها در کشورهای: هند، چین، مالزی و حتی امارات در همسایگی ما، تهدید از دست رفتن بازار بزرگ آسیا و حتی خاورمیانه را جدی‌تر می‌سازد.

و در نهایت، به نظر می‌رسد که مشکل حرفه مشاوره مدیریت در کشور ما، نه کمبود نیروی متخصص است و نه بی‌مهری صنعت مردان در به کارگیری توصیه‌ها و خدمات مشاوران، بلکه تدبیر و مدیریت درست منابع و برنامه‌ها، دو رکنی هستند که روح تازه‌ای به این صنعت بخشیده، آن را به مسیر اصلی خود بازمی‌گردانند. □

توسعه خدمات انجمن به اغلب شهرهای کشور، گسترش یافته است. در ارتباط با تشکیل انجمن مشاوران مدیریت ایران، ابتدا یک نشست عمومی که به پیشنهاد جمعی از مشاوران مدیریت و با همکاری دفتر خدمات مهندسی وزارت صنایع در محل آن وزارت تشکیل شد. سازمان مدیریت صنعتی که خود نیز پیشتر با برگزاری یک نشست عمومی، طیف مشاوران مدیریت کشور را شناسایی کرده بود و قصد مشابهی (تأسیس انجمن) را دنبال می‌کرد. پس از آن به جمع هیئت موسس مزبور اضافه شد. پس از چندین جلسه بحث و تبادل نظر، هیئت موسس، اساسنامه را با رعایت ضوابط وزارت کار و امور اجتماعی، تدوین کرد و انجمن در تاریخ ۱۳۷۷/۶/۱۵ به عنوان **انجمن صنفی کارفرمایی** و با نام: **انجمن مشاوران مدیریت ایران** در وزارت کار و امور اجتماعی ثبت شد. اعضا انجمن مشاوران مدیریت ایران شامل اعضا حقوقی و حقیقی می‌باشند.

انجمن مدیریت ایران نیز موسسه‌ای است آموزشی، پژوهشی و علمی که در سال ۱۳۳۹ تأسیس شده است و بصورت غیرانتفاعی و غیرسیاسی فعالیت کرده، در زمینه ارائه خدمات آموزشی، پژوهشی و مشاوره‌ای و انتشار کتب، مجلات و نشریات علمی فعال است. در زمینه مدیریت، انجمن مدیریت ایران بر اساس مصوبه هیئت وزیران، معرفی سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران و نامه